

Onderwerp: Waterbewustzijn en programma 900 jaar waterbeheer in 2022

Datum AB-vergadering: 3-3-2021

Registratienummer: 1726859 / 1729553-v2

Voorgesteld besluit

Het algemeen bestuur wordt voorgesteld:

1. in te stemmen met de visie en aanpak van de viering van 900 jaar waterbeheer in 2022 op hoofdlijnen zoals geschetst in het voorliggende voorstel (DM1729553);
2. de gereserveerde middelen voor het programma (totaal € 400.000,- in 2022) vrij te geven voor inzet vanaf het tweede kwartaal van 2021.

Toelichting

In 2014 heeft het algemeen bestuur besloten om in 2022 uitgebreid stil te staan bij 900 jaar georganiseerd waterbeheer in de Stichtse Rijnlanden. In 2019 is dit herbevestigd en tevens gekoppeld aan het doel “bewust leven met water”. Sinds 2014 is per jaar € 50.000 via de begroting in een bestemmingsreserve gereserveerd, zodat in 2022 een bedrag van € 400.000 beschikbaar is voor het programma.

Op 29 oktober 2020 is de gecombineerde commissie SKK-BMZ geconsulteerd over het doel, de aanpak en de inhoud op hoofdlijnen van het beoogde programma. Daaruit zijn de volgende punten naar voren gebracht die inmiddels zijn verwerkt in de aanpak en het voorgenomen programma:

- De term “waterbewustzijn” graag vervangen door “waterbewust leven”
- Werk aan een duidelijke verhaallijn die als rode draad door het programma loopt. .
- Denk goed na over het beoogde effect en maak dat – waar mogelijk – meetbaar en controleerbaar.
- Maak het programma van iedereen, kom dus met een bottom-up aanpak waarbij het initiatief niet alleen bij HDSR ligt.
- Laat het programma zowel bijdragen aan de positionering van HDSR als aan de vergroting van de aandacht voor actuele vraagstukken van het waterbeheer en wat inwoners daar zelf aan kunnen bijdragen.
- Een aantal AB-leden wil graag actief betrokken worden in een meedenk- en ambassadeursrol.

Op 2 februari 2021 is advies gevraagd aan de commissie BMZ voor de besluitvorming in het AB over het voorgestelde voorbereidingsproces en voor het vrijgeven van de middelen uit de bestemmingsreserve ten behoeve van de verdere ontwikkeling en de uitvoering dit programma. Daarbij zijn de volgende punten onder de aandacht gebracht die inmiddels zijn verwerkt in de aanpak en het programma op hoofdlijnen en in het bijlage document “Over vloed”:

- Strategie gedragsverandering door ervaring (doelgroepgericht praktische handelingsperspectieven bieden) en niet alleen door kennis aan te bieden.
- Evaluatie kwalitatief en waar mogelijk kwantitatief.
- Expliciet aandacht voor waterkwaliteit en voor droogte naast wateroverlast als problematiek.

In dit voorstel worden doel, aanpak en programma op hoofdlijnen weergegeven – aangepast op de consultatie en behandeling in de commissie BMZ. Tevens wordt globaal geschetst hoe de

gereserveerde middelen besteed zullen worden. Het AB wordt vervolgens gevraagd om de middelen voor het programma vrij te geven.

Hoofddoel, beoogde effecten en evaluatie / meting

Het hoofddoel van het programma is het verhogen van de bewustwording dat water een belangrijke plek in ons leven inneemt en dat iedereen kan bijdragen aan de actuele waterproblematiek door waterbewust te leven. Dit hoofddoel is opgesplitst in 5 gewenste effecten van het programma. Deze gewenste effecten kunnen worden gezien als criteria waar het programma aan moet voldoen om het hoofddoel te behalen:

- **AGENDEREN.** Het programma in 2022 benadrukt het belang van waterbeheer in het verleden, het heden maar vooral in de toekomst. De actuele vraagstukken in het waterbeheer worden onder de aandacht gebracht en gekoppeld aan de lessen uit het verleden.
- **VERBINDEN.** Het programma 2022 vestigt de aandacht op het feit dat water iets is van ons allemaal. Het is onmogelijk om het alleen te beheersen én het gebruik van water door de één heeft consequenties voor de ander. Voor het waterschap is verbinding een automatisme en “samen met” een standaard.
- **PROFILEREN.** Het programma laat zien wat het HDSR doet in steden, in dorpen en op het platteland om te zorgen voor droge voeten, veilige dijken & schoon water en voor maatschappelijke opgaven die verbonden zijn aan o.a. klimaatverandering en biodiversiteit. De visie van het nieuwe waterbeheerprogramma (nu in ontwikkeling maar gereed in 2022) kan hier goed aan worden verbonden.
- **MEEDOEN.** Het programma 2022 heeft oog voor het handelingsperspectief van agrariërs, bewoners en bedrijven en biedt kansen om daadwerkelijk mee te doen.
- **LEREN.** Het programma leidt tot blijvende activiteiten en programma's op het gebied van waterbewustzijn en waterbewust leven (ook na 2022).

Deze 5 vereisten maken het programma enigszins meetbaar, met name de criteria verbinden, meedoen en leren kunnen kwalitatief geëvalueerd worden onder deelnemers en bezoekers zodat beoordeeld kan worden wat de uiteindelijke effectiviteit op hoofdlijnen van het programma is. Het nog verder meetbaar en controleerbaar maken van het programma is niet in dit voorstel voorzien omdat dan verhoudingsgewijs veel tijd en middelen in meten, analyseren en evalueren worden gestoken, die niet kunnen worden ingezet voor het programma zelf.

Rode draad, verhaallijnen en programmalijnen

De rode draad van het programma wordt gevormd door de geschiedenis van het waterbeheer, het huidige reguliere werk en de bijzondere projecten van HDSR en de water- en klimaatvraagstukken van de komende decennia. Door de rode draad te koppelen aan een gebied en een locatie ontstaan drie verhaallijnen: het verhaal over waterveiligheid (Sterke Lekdijk, locatie Wijk bij Duurstede), het verhaal over water en kwaliteit van leven (de Makoko Floating School, locaties Woerden en Utrecht) en het verhaal over bruikbaar land en droge voeten (locatie Stoomgemaal Teylingen West). In de bijlage “Over Vloed” zijn deze verhaallijnen verder uitgeschreven.

De verhaallijnen vormen elk de inspiratie voor een programmalijn. De programmalijnen bieden voldoende ruimte om met de keuze voor specifieke programmaonderdelen invulling te geven aan de gewenste effecten. Elke programmalijn heeft een eigen presentatieplek in het gebied en is gekoppeld aan een of meer specifieke partners:

- Drijvende school / Platform Connect in Utrecht en Woerden.
 - De focus van deze programmalijn ligt op schoon water, de klimaatbestendige stad en gedragsalternatieven voor stedelingen. Het platform leent zich goed voor een programma op het gebied van meedoen en leren en speelt een belangrijke rol in de

samenwerking/verbinding met externe partners en hun programma's rond het jaar 2022, waaronder de gemeente Utrecht (900 jaar stadsrechten) en gemeente Woerden (650 jaar stadsrechten).

- De Kolenloods stoomgemaal Teylingens.
 - De focus van deze programmalijn ligt op droge voeten, de gevolgen voor het landschap van bemaling en de gevolgen van klimaat adaptieve maatregelen en de consequenties voor de gebruikers van dat landschap, hoofdzakelijk boeren. Het stoomgemaal leent zich goed voor een programma op het gebied van agenderen, profileren en leren.
- Schotbalkenloods Wijk bij Duurstede.
 - De focus van deze programmalijn ligt op veilige dijken en de maatregelen die HDSR neemt om het water buiten de deur te houden. Omdat hier door de schaal van het vraagstuk de relatie tussen klimaatverandering en individueel gedrag het meest abstract is van alle programmalijnen biedt deze programmalijn goede mogelijkheden voor de "water is van ons allemaal" insteek. Het project Sterke Lekdijk leent zich goed voor een programma op het gebied van agenderen, profileren en verbinden.

Ruimte geven aan anderen, bottom-up aanpak

Daarnaast is het bij elke programmalijn de bedoeling dat ruimte gegeven wordt aan initiatieven van inwoners en bedrijven om invulling te geven aan programma-onderdelen die passen binnen de benoemde criteria. Daarvoor kunnen eventueel ook programma-onderdelen op andere passende locaties plaatsvinden.

Voorgesteld wordt om, als onderdeel van het programma, daarvoor de regeling Blauwe Bewoners Initiatieven voor 2022 eenmalig uit te breiden met € 100.000.- zodat voor initiatieven van derden ca. 25% van het totale budget op een transparante wijze beschikbaar kan worden gesteld. Het doel van onze bestaande regeling Blauwe Bewoners Initiatieven is immers het verhogen van het waterbewustzijn en het vergroten van het besef dat waterbeheer niet alleen een verantwoordelijkheid is van de overheid, maar van iedereen: 'We doen het samen'. Met deze regeling worden lokale initiatieven op het gebied van duurzaam waterbeheer gestimuleerd en gefaciliteerd met een financiële bijdrage. Van de regeling wordt met veel enthousiasme en succes gebruik gemaakt.

Daarnaast kan de drijvende school in Utrecht en Woerden goed worden benut voor een extra impuls aan het al lopende waterschapsproject Citizen Science, waarbij inwoners een rol pakken in monitoringsprogramma's voor o.a. water- en omgevingskwaliteit.

De presentatieplekken bieden tevens de gelegenheid om ontmoetingen te organiseren tussen medewerkers en bestuursleden van het waterschap en inwoners en bedrijven in ons beheergebied over lopende waterschapsprogramma's, zoals klimaatadaptatie, gezond water, toekomstbestendig waterbeheer, duurzaamheid, waterzuivering, digitale transformatie, veenweide en Sterke Lekdijk (waterveiligheid).

Tenslotte slaan we expliciet een brug tussen het waterschap en jongeren. Om dit te bereiken zal nauw worden samengewerkt met scholen. De koppeling tussen de al lopende programma's voor educatie rondom water is daarvoor essentieel.

AB meedenkgroep viering 900 jaar waterbeheer

Vanuit de commissie- en AB-leden is een meedenkgroep voor de viering van 900 jaar waterbeheer ontstaan. De huidige samenstelling van deze meedenkgroep is vermeld in de Bestuurs-informatie brief (nr.7) van 22 december 2020. De groep kent drie rollen: 1. Meedenken bij de nadere ontwikkeling van het programma, 2. Activeren van de netwerken van AB en commissie-leden en 3. Ambassadeursrol tijdens de viering.

Kaders

Waterkoers 2016-2021: 900 jaar waterbeheer zichtbaar maken

Voorjaarsnota 2018: In deze voorjaarsnota is de koppeling van project 2022 aan de strategische lijn waterbewustzijn verder ingevuld. Daarmee wordt aan project 2022 niet alleen het doel “zichtbaar maken van 900 jaar waterbeheer” gekoppeld maar ook aan het actief uitdragen van de doelen en verhalen van het waterschap naar de inwoners en het bieden van handelingsperspectieven voor inwoners om actief bij te dragen aan beter waterbeheer. In 2020 is de term “Waterbewust leven” toegevoegd.

Welk waterschapsdoel is aan de orde (uit overzicht ‘Indicatoren Waterkoers’ in de begroting)

Eff 15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners

Financiële aspecten

De € 400.000 uit de bestemmingsreserve vormt het bedrag dat beschikbaar is om alle externe kosten van het programma te dekken. Daarvan is een deel al nodig in 2021 – gevraagd wordt daarom om deze middelen al vanaf het tweede kwartaal 2021 in te kunnen zetten.

De begroting voor de verdeling van deze € 400.000 is globaal als volgt:

- €140.000 Programmakosten: kosten voor het ontwikkelen en opbouwen / maken van de presentatieplekken en vaste presentaties en voor lesprogramma’s, excursies.
- € 100.000 Bijdragen aan programmaonderdelen en initiatieven van anderen (via uitbreiding regeling BBI)
- € 60.000 Productie en technische maatregelen (transport, bewaking, bediening, vergunningen, voorzieningen etc.)
- € 100.000 Promotie: alle kosten excl. Personeel voor publiciteit – campagnes, documentaires, drukwerk, advertenties etc.

Zoals in de begroting is aangegeven zal een deel van de middelen toegekend worden aan de ideeën van andere partijen – mits deze in het programma passen. Daarvoor zal de regeling Blauwe Burger Initiatieven in elk geval voor het jaar 2022 worden verruimd, zodat ook burgerinitiatieven met als doel het waterbewustzijn te vergroten gefinancierd kunnen worden. Deze verruiming en de voorwaarden die daarvoor gelden worden voorgelegd aan het college.

De inzet van vast en ingehuurd personeel voor de organisatie van het programma is gedekt in de reguliere begroting, en maakt geen deel uit van de bovenstaande begroting.

Communicatie aspecten

Goede en overvloedige communicatie is cruciaal om een brede doelgroep te kunnen bereiken en de beoogde doelstelling en effecten te realiseren. Daarom zal begin 2021 een communicatieplan worden opgesteld dat zich richt op de vraag wat de meest effectieve manier van communiceren is om de beoogde effecten te bereiken, en wat daar voor kan worden ingezet.

Een landelijke campagne die direct raakt aan de doelstelling en nu al loopt is Waterbazen.

Waterbazen is een campagne van de gezamenlijke waterschappen en de Unie. Het belangrijkste doel is zoveel mogelijk Nederlanders betrekken bij het waterschapswerk en de vraagstukken in het waterbeheer. Een campagne die we als waterschap omarmen, omdat het kansen biedt voor het onder

de aandacht brengen van onze programma's en onze doelen én het waterbewuster maken van onze inwoners.

De campagne richt zich op alle Nederlanders. In de landelijke campagne staat een aantal activiteiten centraal zoals watervriendelijke (school)pleinen, tegels vervangen door planten en (drijf)vuil uit sloten en plassen halen. De komende maanden gaan we de campagne doorvertalen naar ons eigen waterschap en de inwoners in ons werkgebied. Hiermee nemen we tevens een aanloop naar de waterbewust leven activiteiten van 2022 en daarna.

MVO aspecten

Bij de uitvoering van het programma is duurzaamheid een randvoorwaarde.

Bijlagen

Bijlage 1: Over Vloed: viering 900 jaar waterbeheer verbindende verhaallijn en programmavoorstel